

De opvoeding door gescheiden ouders en het welbevinden van het kind: wat is van tel?

Kim Bastaits^{1,2} , Dimitri Mortelmans¹ , Christine Van Peer²

¹ Universiteit Antwerpen, ² Studiedienst van de Vlaamse Regering

Abstract

Uit voorgaand onderzoek blijkt dat een effectieve opvoeding een positieve invloed heeft op het welbevinden van kinderen, ook na een ouderlijke echtscheiding. In deze studie gaan we ten eerste na of dit verband ook geldt voor kinderen van gescheiden ouders in Vlaanderen. Ten tweede onderzoeken we of zowel het geslacht van de ouder als de verblijfsregeling een verschil maken voor de associatie tussen ouderlijke opvoeding en welbevinden van kinderen na echtscheiding. We analyseren hiervoor een subsample van de dataset “Scheiding in Vlaanderen – SiV”, met informatie over 363 kinderen en hun gescheiden ouders. Uit de resultaten blijkt vooreerst dat voornamelijk ouderlijke steun positief gerelateerd is aan de zelfwaardering en levenstevredenheid van kinderen na een ouderlijke echtscheiding. Daarnaast vinden we ook dat de opvoeding door de vader even belangrijk is voor de zelfwaardering en levenstevredenheid van het kind als de opvoeding door de moeder, zowel voor kinderen in co-ouderschap als voor kinderen met een residentiële moeder en een niet-residentiële vader.

1 INLEIDING

Sinds 1970 kennen ouderschap en opvoeding een sterke evolutie. Vóór de jaren '70 van de twintigste eeuw waren ouderschap en opvoeding sterk gerelateerd aan de partnerrol en bestond er een duidelijke en gendergerichte, taakverdeling. Moeders werden beschouwd als de verzorgende, opvoedende ouder die thuisbleef en voor de kinderen en het huishouden instond. Vaders werden beschouwd als kostwinners die buitenshuis gingen werken om te voorzien in het onderhoud van het gezin en werden als hoofd van het huishouden verantwoordelijk gesteld voor het gezin (Lamb, 2000; Mortelmans, 2008). Maatschappelijke veranderingen zoals de intrede van

vrouwen op de arbeidsmarkt, een daling van de vruchtbaarheid, een stijging van het aantal echtscheidingen, nieuwe inzichten in de ouder-kindrelatie en de opkomst van de vaderbeweging leidden echter tot een deficit van dit kostwinnersmodel. Vanuit theoretisch oogpunt worden vaders en moeders nu als gelijkwaardige ouders beschouwd, vertrekkend van een genderneutraal perspectief. Beide ouders worden geacht in te staan voor de opvoeding van, de zorg voor en de verantwoordelijkheid over de kinderen (Lamb, 2000; Mortelmans, 2008; Pleck & Pleck, 1997; Pleck 2010).

Ook na een echtscheiding blijft dit model van gelijkwaardig ouderschap de norm. De ouderrol wordt tegenwoordig losgekoppeld van de partnerrol. Van beide ouders wordt verwacht

dat ze na de echtscheiding betrokken blijven bij het kind (Lemieux, 2005; Marquet, 2007; Matthijs, 1990). Dit model vertaalde zich ook in een vernieuwde echtscheidingswetgeving inzake ouderschap. De wetgever heeft zich de laatste jaren tot doel gesteld om gelijkwaardig ouderschap na echtscheiding te promoten. De wet van 13 april 1995 voerde gedeeld ouderlijk gezag in, waardoor beide ouders de verantwoordelijkheid over hun kinderen blijven dragen na echtscheiding (Senaeve, 1995). De wet van 18 juli 2006 stelde verblijfsco-ouderschap voor als de prioriteit te onderzoeken verblijfsregeling (Martens, 2007; Vanbockrijck, 2009). Deze regeling biedt gescheiden ouders de mogelijkheid om ieder ongeveer evenveel tijd met hun kinderen door te brengen.

Uit voorgaand SiV-onderzoek (Sodermans, et al., 2011) weten we dat 21.4% van de kinderen na een ouderlijke scheiding in verblijfsco-ouderschap (tussen 33% en 66% van de tijd bij zowel de moeder als de vader) verblijft. Daarnaast verblijven er 60.4% van de kinderen voornamelijk bij de moeder (residentiële moeder – niet residentiële vader), waar 10.4% van de kinderen voornamelijk bij de vader verblijft (residentiële vader – niet residentiële moeder). Het percentage kinderen in verblijfsco-ouderschap is echter sterk toegenomen met de verschillende wetwijzigingen. Voor de wet van 1995 verbleven 6,8% kinderen in verblijfsco-ouderschap, tussen de wet van 1995 en de wet van 2006 steeg dit percentage tot 21.1% en na de wet van 2006 tot 27.1%. De wetwijzigingen om gelijkwaardig ouderschap te promoten, waren bijgevolg succesvol wat

Over het onderzoek Scheiding in Vlaanderen (SiV)

SiV-data zijn afkomstig van het onderzoek "Scheiding in Vlaanderen". In dit onderzoek werd via een interview informatie verzameld bij beide partners van eerste huwelijken die afgesloten zijn tussen 1971 en 2008 en intussen al dan niet ontbonden zijn. Ook een kind, een ouder en een eventuele nieuwe partner van deze personen werden indien mogelijk bevestigd. Zij kregen een schriftelijke vragenlijst of websurvey aangeboden. De gegevens zijn verzameld in de periode van september 2009 tot december 2010.

12.110 van alle 26.376 gecontacteerde personen konden bevestigd worden wat een totale respons van 46% oplevert voor deze multi-actorstudie over huwelijk en echtscheiding. In totaal werden 6470 partners bevestigd, waarvan 72% partners gescheiden waren.

Gedetailleerde informatie over dit onderzoek en deze dataverzameling vindt u op www.scheidinginvlaanderen.be en in het boek: Mortelmans Dimitri, Pasteels Inge, Bracke Piet, Matthijs Koen, Van Bavel Jan, Van Peer Christine (2011) Scheiding in Vlaanderen. ISBN 978-90-334-8586-2 - Leuven: Acco, 355 p.

betreft verblijfsco-ouderschap. Ook ander Vlaams onderzoek, gebaseerd op echtscheidingsdossiers uit 2002, 2007 en 2008, ziet na de wet van 2006 (met name in 2008) een sterke toename van het verblijfsco-ouderschap (Poelman & Kruythoof, 2010).

Het model van gelijkwaardig ouderschap na echtscheiding gaat echter verder dan enkel evenredig verdeeld verblijf. Het is ingegeven door het principe van “the best interest of the child” (Fabricus et al., 2010; Van Krieken, 2005), waarbij men er vanuit gaat dat een betrokkenheid van beide ouders een positieve impact heeft op het welbevinden van het kind. Als dusdanig wordt het stimuleren van gelijkwaardig ouderschap na echtscheiding beschouwd als een manier om de negatieve impact van een ouderlijke scheiding op het welbevinden van het kind te verminderen. Voorgaand onderzoek heeft inderdaad uitgewezen dat een hoge ouderlijke betrokkenheid deze negatieve impact kan temperen (zie Amato, 2000; Lansford, 2009; Van Peer, 2007) en positieve gevolgen kan hebben voor het welbevinden van het kind, ook na een ouderlijke scheiding (Bastaits et al., 2012; Benson, Buehler & Gerard, 2008; Campana, Henderson, Stolberg & Schum, 2008; Marsiglio, Amato, Day & Lamb, 2000). Er is echter totnogtoe zeer weinig onderzoek verricht dat nagaat of gelijkwaardig ouderschap ook “in the best interest of the child” is. Met dit onderzoek willen we nagaan of de opvoeding door gescheiden vaders en moeders even belangrijk is voor het welbevinden van kinderen en of dit gelijkwaardig belang van de opvoeding door moe-

ders en vaders overeind blijft over verschillende verblijfsregelingen heen.

2 OPVOEDING EN HET WELBEVINDEN VAN HET KIND: EEN THEORETISCH KADER

Het opvoedingsmodel van Baumrind (1991) is een gekend en veel gebruikt model binnen het opvoedingsonderzoek. Opvoeding wordt binnen dit model gedefinieerd als een emotioneel klimaat waarbinnen kinderen worden grootgebracht. Een opvoeding bestaat volgens Baumrind (1991) uit twee dimensies: steun en controle. De steun die ouders geven verwijst naar de affectie en warmte die ouders hun kinderen bieden. De controle die ouders geven verwijst naar de grenzen die ouders stellen aan hun kinderen en in hoeverre ze grensoverschrijdend gedrag van hun kinderen bestraffen. Vaders en moeders kunnen verschillen in de hoeveelheid steun en controle die ze bieden. Uit voorgaand onderzoek weten we immers dat vaders meer controlerend zijn daar waar moeders meer ondersteunend zijn (Chambers et al. 2001; McKinney & Renk 2008; McKinney et al. 2011; Winsler et al. 2005). Dit kan verklaard worden vanuit de roltheorie waarbij moeders traditioneel als verzorgende ouder worden aanzien, gegeven dat vrouwen gesocialiseerd worden om warm en ondersteunend te zijn. Vaders worden gesocialiseerd om gedisciplineerd te zijn en worden bijgevolg traditioneel als gezaghebbende ouder aanzien (Hosley & Montemayor 1997).

Ondanks deze mogelijke verschillen in opvoedingsstijl, wordt binnen het model van gelijk-

waardig ouderschap (Pleck & Pleck, 1997; Pleck 2010) de opvoeding door vaders en moeders vandaag als even belangrijk voor het welbevinden van het kind beschouwd. Resultaten uit een studie van Videon (2005) sluiten aan bij dit model en geven aan dat de vader-kind relatie even belangrijk is voor het psychologisch welbevinden van adolescenten als de moeder-kind relatie. Dit onderzoek focuste echter niet op gescheiden ouders en opvoeding. Deze resultaten en dit model van gelijkwaardig ouderschap contrasteren echter met de psycho-analytische hechtingstheorie, waarbij er vanuit wordt gegaan dat moeders de primaire hechtingsfiguur zijn voor kinderen en dat vaders eerder afstandelijk zullen zijn, hetgeen impliceert dat de moederlijke opvoeding belangrijker is dan de vaderlijke opvoeding (Ainsworth & Bowlby, 1991; Hosely & Montemayor 1997; McKinney & Renk 2008). Uit het literatuuroverzicht van Hosley en Montemayor (1997), gebaseerd op gehuwde ouders, blijkt dat moeders belangrijker zijn voor het welbevinden van adolescenten dan vaders, hetgeen ze toeschrijven aan het feit dat contact en communicatie tussen moeders en adolescenten frequenter is dan tussen vaders en adolescenten. Hoewel deze resultaten de hechtingstheorie onderschrijven, vonden de onderzoekers ook bewijs voor het belang van vaders. Ook deze onderzoeken zijn echter gebaseerd op kinderen van gehuwde ouders.

Voor kinderen van gescheiden ouders kan het belang van de opvoeding voor het welbevinden van het kind samenhangen met de verblijfsregeling. Uit de theorie over sociaal kapi-

taal (Coleman 1988; Furstenberg & Hughes 1995) blijkt dat contact een noodzakelijke voorwaarde is om via een effectieve opvoeding – waarbij ouders veel steun en veel controle geven aan hun kind om het welbevinden van het kind te verhogen - sociaal kapitaal over te dragen en zo het welbevinden van kinderen te verhogen. Echter, na een ouderlijke echtscheiding daalt het contact tussen (minstens één) ouder en kind. Deze daling kan negatieve gevolgen hebben voor de opvoedingstijd van ouders. Gescheiden ouders waar het contact tussen ouder en kind daalt, krijgen minder tijd om een effectieve opvoeding te hanteren waardoor de overdracht van sociaal kapitaal moeizamer zal verlopen. Dat zal een daling van het welbevinden van het kind teweeg brengen. Vanuit de sociaal kapitaal theorie (Coleman 1988; Furstenberg & Hughes 1995) kan men dus verwachten dat voornamelijk in niet-residentiële ouder-gezinnen de opvoeding door de niet-residentiële ouder (meestal de vader) minder impact zal hebben op het welbevinden van het kind dan de opvoeding door ouders met een verblijfscoouderschapsregeling. Bijgevolg is het van belang om bij het bestuderen van de eventuele verschillen in de relatie tussen de opvoeding door gescheiden vaders en moeders en het welbevinden van het kind rekening te houden met de verblijfsregeling.

Voorgaand onderzoek dat zich focust op het welbevinden van kinderen, onderzocht vaak het internaliserend of externaliserend probleemgedrag van deze kinderen (Carlson, 2006; Flouri, 2006; King & Sobolewski, 2006;

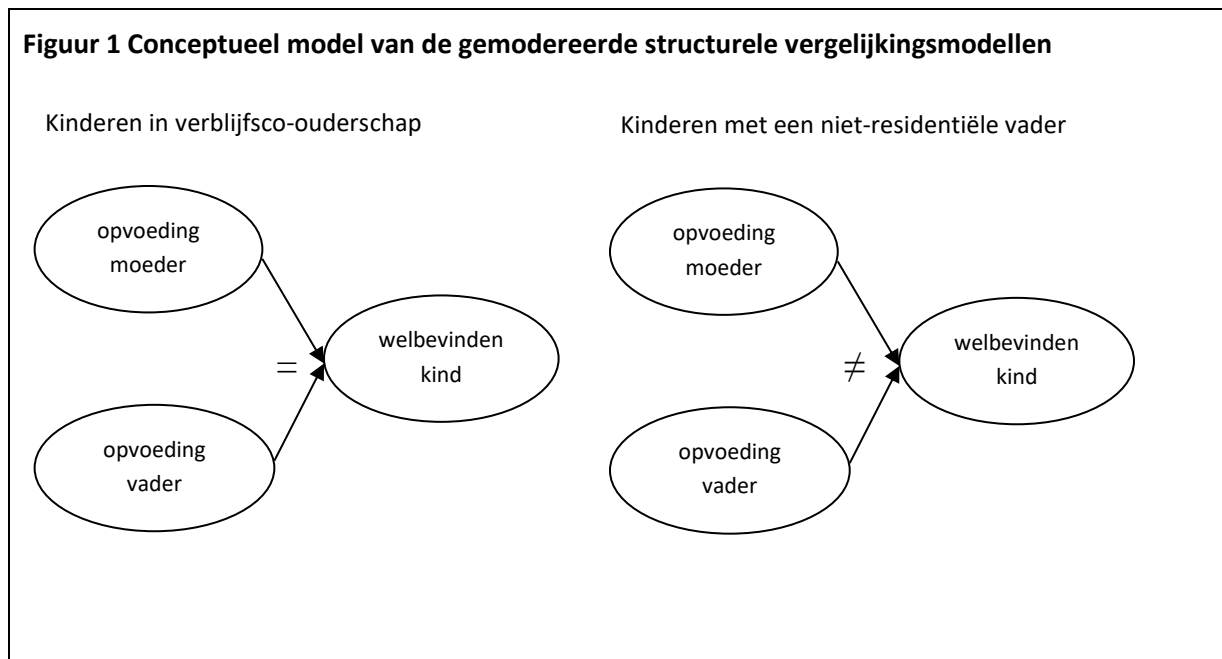
Stewart, 2003). Hoewel indicatoren van internaliserend of externaliserend probleemgedrag belangrijke indicatoren zijn voor het welbevinden van kinderen, leggen onderzoekers meer recent de nadruk op positieve indicatoren van welbevinden (Ben-Arieh & Frønes, 2011; Huebner et al., 1998) aangezien de afwezigheid van probleemgedrag niet noodzakelijk inhoudt dat een kind zich goed in zijn vel voelt (Ben-Arieh 2000). Zodoende is het belangrijk om ook de zelfwaardering en de levensstevredenheid van kinderen te bestuderen. Zelfwaardering verwijst naar de mate waarin men zichzelf accepteert zoals men is (Rosenberg 1965). Levensstevredenheid verwijst naar de algemene evaluatie over het eigen leven en hoe tevreden men daarmee is (Diener & Diener 1995). Ook voor deze positieve indicatoren komt in voorgaand onderzoek naar boven dat zij positief gerelateerd

zijn aan een effectieve opvoeding (Campana et al., 2008; Milevsky et al., 2007; Zakeri & Karimpour, 2011).

3 ONDERZOEKSVRAGEN EN HYPOTHESEN

Deze studie heeft als doel na te gaan of de opvoeding van beide gescheiden ouders evenveel invloed heeft op de zelfwaardering en levensstevredenheid van het kind en of deze gelijkwaardigheid overeind blijft over verschillende verblijfsregelingen heen. Daartoe stellen we ons de vraag of de opvoeding door gescheiden vaders en moeders even belangrijk is voor de zelfwaardering en levensstevredenheid van het kind in verschillende verblijfsregelingen. We vertrekken hierbij vanuit de contacthypothese uit de sociaal kapitaal theorie waarbij we stellen dat de invloed van de op-

Figuur 1 Conceptueel model van de gemodereerde structurele vergelijkingsmodellen



voeding op de zelfwaardering en levenstevredenheid van het kind minder sterk zal zijn indien er minder contact tussen ouder en kind is. Voor de zelfwaardering en levenstevredenheid van kinderen in verblijfsco-ouderschap verwachten we dat de opvoeding door gescheiden vaders en moeders even belangrijk zal zijn (hypothese 1), gegeven dat deze gescheiden ouders ongeveer evenveel tijd doorbrengen met hun kind (Coleman 1988; Furstenberg & Hughes 1995). Voor de zelfwaardering en levenstevredenheid van kinderen met een niet-residentiële vader verwachten we dat de opvoeding door gescheiden vaders niet even belangrijk is als de opvoeding door gescheiden moeders (hypothese 2), gegeven dat gescheiden, niet-residentiële vaders minder tijd doorbrengen met hun kind dan gescheiden, residentiële moeders (Coleman 1988; Furstenberg & Hughes 1995) en dat deze vaders ook afstandelijker zullen zijn (Ainsworth & Bowlby, 1991; Hosely & Montemayor 1997; McKinney & Renk 2008). Figuur 1 toont het conceptuele model van deze studie.

4 DATA EN METHODOLOGIE

4.1 DATA

Onze resultaten zijn gebaseerd op een selectie van de SiV-dataset waarbij informatie van niet-zelfstandig wonende kinderen tussen 10 en 18 jaar (cfr. McLeod et al. 2007) en gescheiden ouders wordt geanalyseerd. Gegeven dat dit onderzoek focust op de opvoeding door gescheiden ouders, beperken we deze selectie tot kinderen die nog contact hebben

met beide ouders. Daarnaast sluiten we kinderen uit bij wie de informatie over de verblijfsregeling ontbrak ($n = 32$) of foutief was ingevuld ($n = 14$). Omwille van het kleine aantal, worden ook kinderen met een residentiële vader ($n = 31$) uitgesloten van dit onderzoek. Dit resulteert in een analytische steekproef van 363 kinderen en hun gescheiden ouders. Deze data worden dyadisch gestructureerd, zoals aanbevolen door Kenny et al. (2006). Dit houdt in dat de aparte datasets voor kinderen en ouders samengevoegd worden tot één dataset waarbij iedere datalijn informatie bevat van zowel het kind als de ouder. Kinderen gaven informatie over de opvoeding door beide ouders en hun welbevinden, ouders verschaften informatie over de verblijfsregeling en de achtergrondkenmerken van beide ouders en het kind.

4.2 VARIABELEN

Verblijfsregeling: De ouder gaf op een dubbele verblijfskalender alle nachten aan dat het kind bij hem of haar verbleef en alle nachten dat het kind bij de ex-partner verbleef. Op basis van deze kalender werd een verblijfsregeling toegekend aan ieder kind, consistent met voorgaand onderzoek (Melli 1999; Smyth & Moloney 2008). Kinderen in verblijfsco-ouderschap zijn kinderen die minstens 33% en maximum 66% van de nachten bij iedere ouder verblijven. Kinderen met een niet-residentiële vader zijn kinderen die meer dan 66% van de nachten bij de moeder en minder dan 33% van de nachten bij de vader verblijven.

Opvoeding: De opvoeding door gescheiden moeders en vaders werd gemeten aan de hand van de twee subschalen uit de "Parenting Style Inventory II" van Darling en Toyokawa (1997). Iedere subschaal bestond uit vijf items die kinderen een score gaven van 1 = helemaal niet akkoord tot 5 = helemaal akkoord. Voorbeelditems van de subschaal steun zijn: "Ik kan op de hulp van mijn vader/moeder rekenen als ik een probleem heb" en "Mijn vader/moeder en ik doen leuke dingen samen". Voorbeelditems van de subschaal controle zijn: "Als ik me niet gedraag straft mijn vader/moeder mij" en "Mijn vader/moeder zegt mij hoe ik dingen beter kan doen". Consistent met Carlo et al. (2007) en Nijhof en Engels (2007) vulden kinderen beide subschalen twee keer in, één keer voor moeders en één keer voor vaders. Met betrekking tot de subschaal steun, wees de confirmatorische factor-analyse uit dat alle vijf items voldoende laadden op het latent construct steun, zowel voor moeders als voor vaders. De factorladingen lagen voor moeders tussen 0.50 en 0.80 en voor vaders tussen 0.55 en 0.83. Om het model te verbeteren, werd een error covariantie toegelaten tussen dezelfde indicator bij moeders en vaders, wat resulteerde in een goede fit ($\chi^2(33) = 68.60$, RMSEA = 0.05, CFI = 0.96, SRMR = 0.05). De samengestelde betrouwbaarheid van de subschaal steun bedroeg 0.80 voor moeders en 0.84 voor vaders. Met betrekking tot de subschaal controle, wees de confirmatorische factor-analyse uit dat drie van de vijf items voldoende laadden op het latent construct controle, zowel voor moeders als voor vaders. De factorladingen

lagen voor moeders tussen 0.55 en 0.92 en voor vaders tussen 0.61 en 0.88. Om het model te verbeteren, werd een error covariantie toegelaten tussen twee dezelfde indicatoren bij moeders en vaders, wat resulteerde in een goede fit ($\chi^2(6) = 14.42$, RMSEA = 0.06, CFI = 0.98, SRMR = 0.03). De samengestelde betrouwbaarheid van de subschaal controle bedroeg 0.73 voor moeders en 0.77 voor vaders. Zowel voor de subschaal steun als voor de subschaal controle kon er metrische equivalentie worden vastgesteld tussen de schalen voor vaders en de schalen voor moeders (steun - $\Delta\chi^2 = 4.89$, $\Delta df = 4$, $p = 0.30$; controle - $\Delta\chi^2 = 1.23$, $\Delta df = 2$, $p = 0.54$).

Welbevinden van kinderen: De "Rosenberg Self-Esteem Scale" (1965) werd gebruikt om de zelfwaardering van kinderen te meten. Deze schaal bestond uit tien items die kinderen een score gaven van 1 = helemaal niet akkoord tot 5 = helemaal akkoord. Voorbeelditems zijn "Over het algemeen ben ik tevreden over mezelf" en "Ik ben in staat de meeste dingen even goed te doen als de meeste andere mensen". De confirmatorische factor-analyse volgens de procedure van Marsh (1996) gaf aan dat deze tien items voldoende laadden op het latent construct zelfwaardering met factorladingen tussen 0.46 en 0.74. Na het toelaten van een error covariantie tussen twee nagenoeg gelijke items, bekwamen we een goede fit ($\chi^2(34) = 121.39$, RMSEA = 0.08, CFI = 0.90, SRMR = 0.05). De samengestelde betrouwbaarheid bedroeg 0.82. De levenstevredenheid van kinderen werd gemeten aan de hand van één item. Kinderen gaven

aan op een schaal van 0 (helemaal niet tevreden) tot en met 10 (helemaal tevreden) hoe tevreden of ontevreden ze waren met hun leven.

Controle variabelen: Voorgaand onderzoek heeft uitgewezen dat achtergrondkenmerken vaak een samenhang vertonen met het welbevinden van kinderen na een ouderlijke scheiding (Amato, 2000). Om de controlevariabelen voor onze structurele vergelijkingmodellen te selecteren, gaan we na of er een samenhang bestaat tussen de zelfwaardering en levenstevredenheid van kinderen en de leeftijd van het kind, het geslacht van het kind, de leeftijd van de ouders, het opleidingsniveau van de ouders, de aanwezigheid van een nieuwe partner in het huishouden van de ouders en de duurtijd sinds de feitelijke scheiding. Voorbereidende analyses wezen uit dat het geslacht van het kind een significante samenhang vertoonde met de zelfwaardering ($\beta = -0.23$, $SE = 0.05$, $p < 0.001$) en de levenstevredenheid ($\beta = -0.15$, $SE = 0.05$, $p = 0.002$) van het kind. Daarnaast vertoonde de aanwezigheid van een nieuwe partner in het huishouden van de vader een significante samenhang met de levenstevredenheid van het kind ($\beta = -0.14$, $SE = 0.05$, $p = 0.004$) waar het opleidingsniveau van de vader een significante samenhang vertoonde met de zelfwaardering van het kind ($\beta = 0.18$, $SE = 0.08$, $p = 0.021$). Bijgevolg worden deze achtergrondkenmerken mee opgenomen als controlevariabelen in de structurele vergelijkingmodellen.

4.3 ANALYSESTRATEGIE

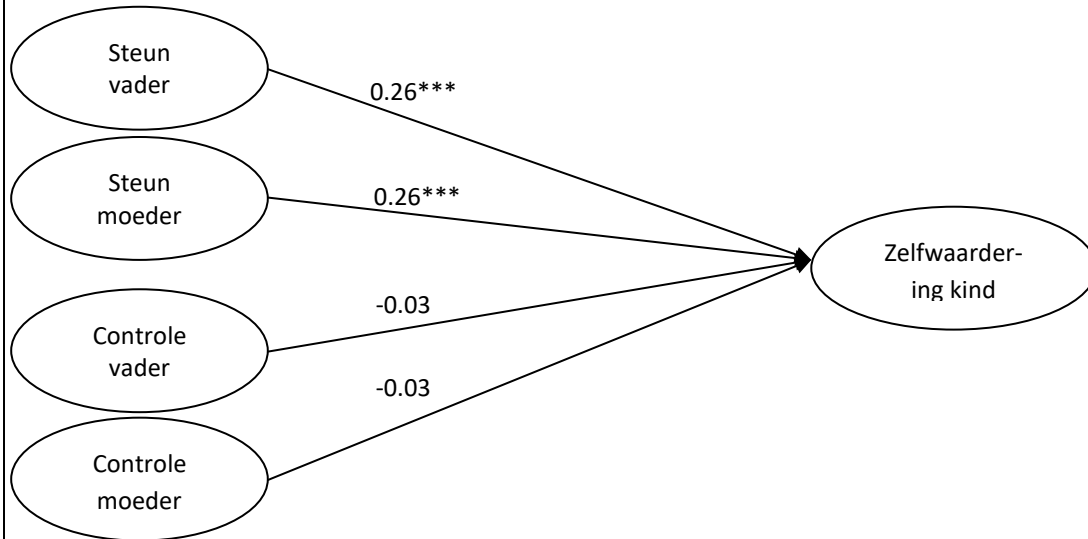
Om de twee hypothesen te testen, worden gemodereerde structurele vergelijkingmodellen (SEM) berekend in Mplus 6 (Muthén & Muthén, 2010). Gegeven dat onze data afwijken van de normaliteitsassumptie (Mardia Multivariate Kurtosis = 174.97), worden deze modellen geschat met MLR, een schatter die robuust is voor niet-normaal verdeelde data (Brown 2006). Voorafgaand aan de berekening van de structurele vergelijkingmodellen, voeren we eerst confirmatorische factor-analyses uit voor alle latente constructen (vaderlijke steun en controle, moederlijke steun en controle, zelfwaardering van het kind). In deel 4.2 variabelen kwamen deze factor-analyses aanbod. Deze confirmatorische factor-analyses worden samengevoegd tot een meetmodel (weergegeven in appendix 1) dat de basis vormt voor onze structurele vergelijkingmodellen. Bij het berekenen van de structurele vergelijkingmodellen, wordt in een eerste stap het basismodel geschat waarbij de effecten van opvoeding door moeders en vaders op de zelfwaardering en levenstevredenheid van het kind gelijk gesteld worden tussen kinderen in verblijfsco-ouderschap en kinderen in een gezin met een niet-residentiële vader. In dit basismodel gaan we er bijgevolg vanuit dat de opvoeding door gescheiden vaders en moeders even belangrijk is voor de zelfwaardering en levenstevredenheid van het kind. In een tweede stap worden de effecten van opvoeding door moeders en vaders op de zelfwaardering en levenstevredenheid van het kind niet meer gerestricteerd voor kinderen in ver-

blijfsco-ouderschap maar wel nog voor kinderen met een niet-residentiële vader (model 2). Dit houdt in dat de opvoeding door gescheiden vaders en moeders niet even belangrijk is voor de zelfwaardering en levenstevredenheid van kinderen in verblijfsco-ouderschap maar wel even belangrijk voor de zelfwaardering en levenstevredenheid van kinderen met een niet-residentiële vader. In een derde stap worden de effecten van opvoeding door moeders en vaders op de zelfwaardering en levenstevredenheid van het kind niet meer gerestricteerd voor kinderen met een niet-residentiële vader maar wel nog voor kinderen in verblijfsco-ouderschap (model 3). Dit houdt in dat de opvoeding door gescheiden vaders en moeders niet even belangrijk is voor de zelfwaardering en levenstevredenheid van kinderen met een niet-residentiële vader maar wel even belangrijk voor de zelfwaardering en levenstevredenheid van kinderen in verblijfsco-ouderschap. Om onze eerste hypothese te testen vergelijken we model 2 met het basismodel en om onze tweede hypothese te testen vergelijken we model 3 met het basismodel. Deze vergelijking gebeurt aan de hand van een chi-kwadraat verschil test, aangepast aan de MLR schatter (Muthén & Muthén 2005). Indien deze test niet significant is, dan is het basismodel het beste model. Indien deze test wel significant is, dan is het andere, niet-gerestricteerde model het beste model.

5 RESULTATEN

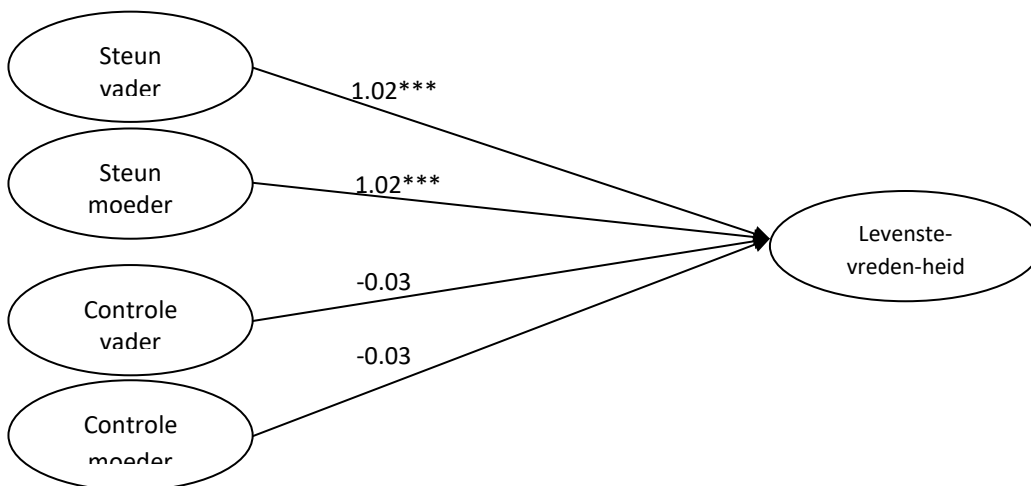
Vooraleer we de gemodereerde structurele vergelijkingsmodellen berekenen (apart voor kinderen in verblijfsco-ouderschap en kinderen met een niet-residentiële vader), analyseren we eerst een algemeen gestructureerd vergelijkingsmodel waarin beide groepen samen worden opgenomen. Ook hier stellen we de effecten tussen de opvoeding van moeders en vaders op de zelfwaardering en levenstevredenheid van het kind in een eerste stap gelijk (basismodel), om deze in een tweede stap vrij te laten. Figuur 2 en figuur 3 tonen de basismodellen voor de zelfwaardering en de levenstevredenheid van het kind. Voor beide modellen zijn de effecten van steun door de vader en steun door de moeder hetzelfde (en dus gerestricteerd), evenals de effecten van controle door de vader en controle door de moeder. Bijgevolg zijn de regressiecoëfficiënten voor de steun door vaders en moeders dezelfde, evenals de regressiecoëfficiënten voor de controle door vaders en moeders. Dat houdt in dat het effect van de steun door de vader op de zelfwaardering en levenstevredenheid van het kind even groot is als het effect van steun door de moeder op de zelfwaardering en levenstevredenheid van het kind. Dit effect van steun is significant, wat inhoudt dat zowel de steun door vaders als de steun door moeders even grote, positieve bijdragen leveren aan de zelfwaardering en de levenstevredenheid van het kind.

Figuur 2 Algemene analyse – basismodel voor zelfwaardering



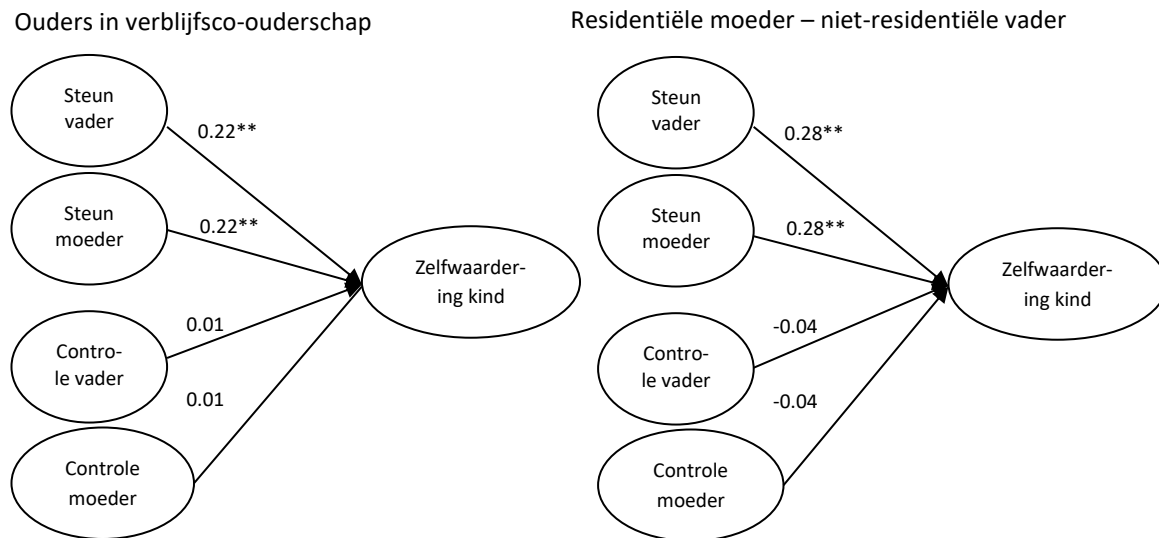
* Onder controle van opleidingsniveau vader, nieuwe partner in huishouden vader & geslacht kind;
 ***p<0.001 **p<0.01 *p<0.05

Figuur 3 Algemene analyse – basismodel voor levenstevredenheid



* Onder controle van opleidingsniveau vader, nieuwe partner in huishouden vader & geslacht kind;
 ***p<0.001 **p<0.01 *p<0.05

Figuur 4 Gemedereerde analyse – basismodel voor zelfwaardering



* Onder controle van opleidingsniveau vader, nieuwe partner in huishouden vader & geslacht kind; *** $p < 0.001$ ** $p < 0.01$ * $p < 0.05$

De niet-gerestricteerde modellen (waarbij de regressie-coëfficiënten voor de steun en controle door vaders niet gelijkgesteld zijn aan deze voor de steun en controle door moeders) worden hier niet getoond. Maar hoewel de opvoeding door vaders en moeders in deze modellen niet gelijkgesteld is, zien we ook hier dat zowel de steun door de vader als de steun door de moeder positieve bijdragen leveren aan de zelfwaardering en de levenstevredenheid van het kind, maar dat de grote van deze bijdragen verschilt tussen vaders en moeders. Zowel de modellen voor zelfwaardering van het kind als deze voor de levenstevredenheid van het kind sluiten goed aan bij de data (RMSEA < 0.06, CFI > 0.90 & SRMR < 0.08)¹. Als

we aan de hand van chi-kwadraat verschillen nagaan welk model te verkiezen is (het basismodel of het niet-gerestricteerde model), dan wijzen deze testen uit dat het basismodel (met de gelijkgestelde regressie-coëfficiënten) het best passende model is. Dit houdt in dat de opvoeding door gescheiden moeders en vaders even belangrijk is voor zowel de zelfwaardering als de levenstevredenheid van het kind.

Na deze algemene structurele vergelijkingmodellen, splitsen we de modellen uit naar verblijfsregeling (verblijfsco-ouderschap en niet-residentiële vaders) om onze twee hypothesen te testen. Ook hier bespreken we vooral

¹ Grenzen van gepastheidstoetsen: RMSEA ≤ 0.08; CFI > 0.90; SRMR ≤ 0.08, Indien de waar-

den van deze toetsen de aangegeven grenzen overschrijden, past het model niet goed bij de data.

de basismodellen. De resultaten voor alle modellen zijn terug te vinden in appendix 2. We bespreken eerst het basismodel voor de zelfwaardering van kinderen. Dit model, weergegeven in figuur 4, bestaat uit twee geschatte modellen, één voor ouders in verblijfsco-ouderschap en één voor gezinnen met een residentiële moeder en een niet-residentiële vader. Voor beide modellen zijn de effecten van steun door de vader en steun door de moeder gelijkgesteld, evenals de effecten van controle door de vader en controle door de moeder, waardoor de regressie-coëfficiënten hetzelfde zijn.

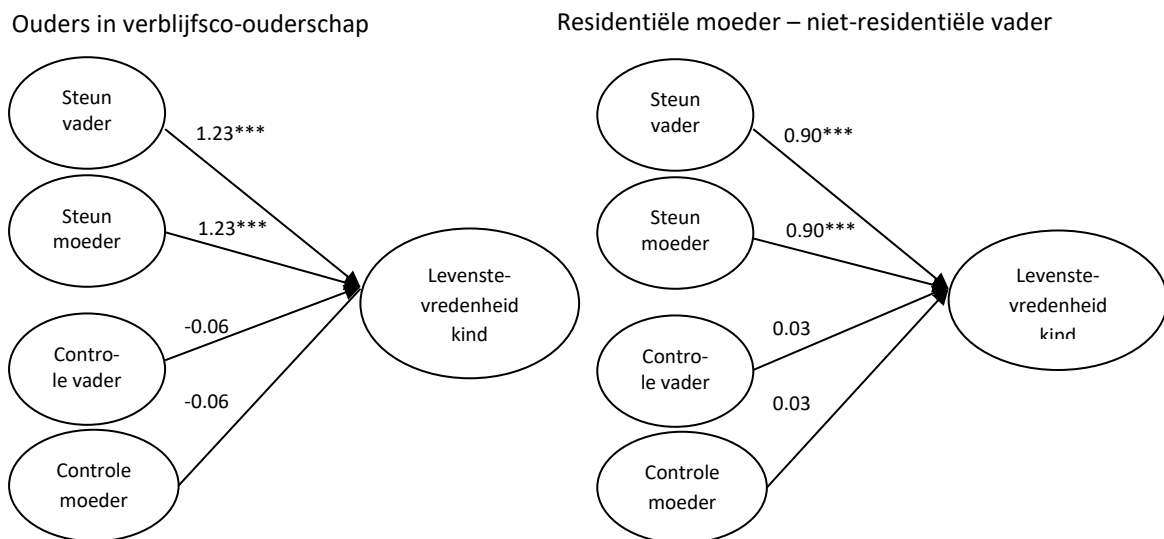
Het basismodel toont aan dat het effect van de steun door vaders in verblijfsco-ouderschap op de zelfwaardering van het kind even groot is als het effect van steun door moeders in verblijfsco-ouderschap. Hetzelfde geldt voor de controle door vaders en moeders in verblijfsco-ouderschap. Hetzelfde geldt ook voor de steun en controle door niet-residentiële vaders en residentiële moeders. Net zoals in de algemene modellen zijn alleen de effecten van steun significant, wat betekent dat zowel de steun door vaders in verblijfsco-ouderschap als de steun door moeders in verblijfsco-ouderschap een even grote, positieve bijdrage levert aan de zelfwaardering het kind. Ook de steun door niet-residentiële vaders levert een even grote bijdrage aan de zelfwaardering van het kind als de steun door residentiële moeders in dit basismodel.

In model 2 en model 3 (zie tabel 1 in appendix 2) worden respectievelijk de effecten voor ouders in verblijfsco-ouderschap en de effecten voor gezinnen met een residentiële moeder en een niet-residentiële vader vrij geschat en bijgevolg zijn de regressie-coëfficiënten

niet meer hetzelfde. In model 2 blijkt de steun door vaders in verblijfsco-ouderschap en de steun door moeders in verblijfsco-ouderschap niet meer significant, waar de steun door niet-residentiële vaders en de steun door residentiële moeders wel nog significant en gelijk is. Controle is voor geen enkele ouder significant in model 2. In model 3 zijn de effecten van steun door vaders in verblijfsco-ouderschap en de steun door moeders in verblijfsco-ouderschap gelijk en significant. De steun door de niet-residentiële vaders is niet gelijk aan de steun door de residentiële moeder – waardoor het effect van steun op de zelfwaardering van het kind niet even groot zal zijn voor vaders en moeders – maar het effect van steun op zelfwaardering van het kind is voor beiden wel significant. In model 3 blijkt ook de controle die niet-residentiële vaders uitoefenen positief gerelateerd aan de zelfwaardering van het kind. Zowel het basismodel als de twee niet-gerestricteerde modellen (model 2 en model 3) hebben een aanvaardbare fit (RMSEA < 0.06, SRMR = 0.08 & CFI = 0.90).

Wanneer we het basismodel vergelijken met het tweede model (waarin de effecten voor kinderen in verblijfsco-ouderschap vrij geschat worden), blijkt uit de chi-kwadraat verschiltest dat het basismodel te verkiezen is ($\text{Trd} = 0.12$, $\Delta\text{df} = 2$, $p = 0.94$). Dit houdt in dat de opvoeding door vaders in verblijfsco-ouderschap en de opvoeding door moeders in verblijfsco-ouderschap even belangrijk zijn voor de zelfwaardering van kinderen, zoals we verwachten in hypothese 1. In tegenstelling tot hypothese 2, geeft de chi-kwadraat verschiltest bij de vergelijking van het basismodel en het derde model (waarin de effecten voor kinderen met een niet-residentiële vader vrij geschat worden) aan dat het basismodel te verkiezen

Figuur 5 Gemodereerde analyse – basismodel voor levenstevredenheid



* Onder controle van opleidingsniveau vader, nieuwe partner in huishouden vader & geslacht kind;
 ***p<0.001 **p<0.01 *p<0.05

is (Trd = 5.55, Δdf = 2, p = 0.06). De opvoeding door een niet-residentiële vader is dus even belangrijk voor kinderen als de opvoeding door een residentiële moeder.

Vervolgens bespreken we de modellen voor levenstevredenheid van het kind. Het basismodel wordt weergegeven in figuur 5 en ook hier zijn de effecten voor de steun en controle door vaders in verblijfsco-ouderschap en de steun en controle door moeders in verblijfsco-ouderschap gelijkgesteld. Daardoor zijn de regressie-coëfficiënten even groot en zijn de steun en controle door zowel vaders in verblijfsco-ouderschap als niet-residentiële vaders even belangrijk voor de levenstevredenheid van het kind als de steun en controle

door moeders in verblijfsco-ouderschap en residentiële moeders. Ook hier is het effect van steun significant en positief voor zowel ouders in verblijfsco-ouderschap als gezinnen met een residentiële moeder en een niet-residentiële vader. Dit houdt in dat zowel de steun door vaders in verblijfsco-ouderschap als de steun door moeders in verblijfsco-ouderschap een even grote, positieve bijdrage leveren aan de levenstevredenheid van het kind. Ook de steun door niet-residentiële vaders en de steun door residentiële moeders leveren een even grote, positieve bijdrage aan de levenstevredenheid van het kind.

Voor de overige, niet-gerestricteerde modellen (model 2 en model 3, zie tabel 2 in appen-

dix 2) blijkt de steun door zowel vaders als moeders significant gerelateerd te zijn aan de levenstevredenheid van het kind. Uit model 2 blijkt dat de steun door vaders in verblijfsco-ouderschap en door moeders in verblijfsco-ouderschap wel een positieve maar geen even grote bijdrage kunnen leveren aan de levenstevredenheid van het kind. Voor model 3 geldt ook dat de steun door niet-residentiële vaders en residentiële moeders geen even grote maar wel een positieve bijdrage levert aan de levenstevredenheid van het kind. Voor ouderlijke controle geven de resultaten geen significant verband weer, voor zowel model 2 als model 3. Ook hier hebben de drie modellen een aanvaardbare fit (RMSEA < 0.06, SRMR = 0.08 & CFI > 0.90).

Bij de vergelijking van het basismodel met het tweede model (waarin de effecten voor kinderen in verblijfsco-ouderschap vrij geschat worden), toont de chi-kwadraat verschiltest aan dat het basismodel te verkiezen is (Trd = 1.30, $\Delta df = 2$, $p = 0.52$). Dit houdt in dat de opvoeding door gescheiden vaders en moeders even belangrijk is voor de levenstevredenheid van kinderen in verblijfsco-ouderschap. Dit strookt met hypothese 1. Voor de vergelijking tussen het basismodel en het derde model (waarin de effecten voor kinderen met een niet-residentiële vader vrij geschat worden), geeft de chi-kwadraat verschiltest aan dat het basismodel te verkiezen is, wat inhoudt dat de opvoeding door gescheiden vaders en moeders ook even belangrijk is voor de levenstevredenheid van kinderen met een niet-residentiële vader (Trd = 2.51, $\Delta df = 2$, $p = 0.28$), wat hypothese 2 tegenspreekt.

6 CONCLUSIE

Jaarlijks gaan in België ongeveer 30000 koppels uit elkaar (ADSEI, 2011). Een echtscheiding heeft echter niet alleen een impact op deze ex-partners maar ook op de kinderen van deze ex-partners. Volgens Corijn (2006) zijn er bij twee op de drie echtscheidingen kinderen betrokken. Na een echtscheiding waarbij kinderen betrokken zijn, blijven beide ex-partners ook ouders, gezien de ouderrol in de huidige maatschappij niet meer gerelateerd is aan de partnerrol (Lemieux, 2005; Marquet, 2007; Matthijs, 1990). Vanuit een principe van gelijkwaardig ouderschap worden gescheiden ouders gestimuleerd om beiden betrokken te blijven bij hun kind(eren). De wetten over gedeeld ouderlijk gezag en verblijfsco-ouderschap zijn hiervan goede voorbeelden (Martens, 2007; Senaeve, 1995; Vanbockrijck, 2009). Met dit onderzoek wilden we nagaan of het principe van gelijkwaardig ouderschap in “the best interest of the child” - waarop de wetgeving over verblijf en gezag met betrekking tot de kinderen na een echtscheiding is gebaseerd - ook geldt in de praktijk. We onderzochten of de opvoeding door gescheiden vaders en moeders even belangrijk is voor het welbevinden van kinderen in verschillende verblijfsregelingen.

Uit onze resultaten blijkt dat de opvoeding door moeders en de opvoeding door vaders na echtscheiding even belangrijk zijn voor zowel de zelfwaardering als de levenstevredenheid van het kind. Dit geldt, zoals verwacht, voor kinderen in verblijfsco-

ouderschap die nagenoeg evenveel tijd met iedere ouder doorbrengen. Zo krijgt iedere ouder een gelijkwaardige kans om te investeren in de opvoeding van het kind en moet iedere ouder ook in gelijkwaardige mate zijn verantwoordelijkheid over het kind opnemen. Onze resultaten tonen evenwel aan dat dit ook geldt voor kinderen met een niet-residentiële vader en een residentiële moeder. Vanuit de contacthypothese van de sociaal kapitaal theorie (Coleman 1988; Furstenberg & Hughes 1995) en de hechtingstheorie hadden we dit niet verwacht (Ainsworth & Bowlby, 1991; Hosely & Montemayor 1997; McKinney & Renk 2008). Uit dit resultaat blijkt dat evenredig verdeeld contact tussen de ouders niet zo belangrijk is als men denkt vanuit het principe van gelijkwaardig ouderschap. Ook indien er minder contact is tussen vader en kind, is de opvoeding door de gescheiden vader even belangrijk als deze van de gescheiden moeder voor de zelfwaardering en levensvreugden van het kind. Uit de resultaten blijkt immers dat niet alleen de opvoeding door vaders in verblijfsco-ouderschap even belangrijk is voor de zelfwaardering en levensvreugden van het kind als de opvoeding door moeders in verblijfsco-ouderschap maar dat dit ook geldt voor de opvoeding door niet-residentiële vaders en residentiële moeders. Zowel de opvoeding door vaders als de opvoeding door moeders zijn dus belangrijk voor het welbevinden van het kind na een ouderlijke scheiding, ongeacht de verblijfsregeling.

Het is dus voor het welbevinden van het kind niet zozeer de hoeveelheid tijd die men als

ouder doorbrengt met het kind noch het geslacht van de ouder die van belang zijn, als wel de kwaliteit van de opvoeding door de ouder. Uiteraard blijft een minimum aan contact tussen ouder en kind en een erkenning door beide ouders van het kind belangrijk, maar uit dit onderzoek komt naar voren dat, indien er een minimum aan contact gegarandeerd is, het vooral de kwaliteit van de opvoeding door zowel moeder als vader is die het welbevinden van het kind na een echtscheiding kan verhogen. Vanuit de praktijk van professionelen die werken met gescheiden ouders en kinderen van gescheiden ouders komt ook vaak naar boven dat de grootste bezorgdheid van kinderen is om de band met beide ouders te behouden. Gescheiden ouders zijn echter vaak gekwetste ex-partners die het moeilijk hebben om dit gekwetst partnerschap los te beschouwen van het ouderschap. Uit voorgaand onderzoek blijkt echter dat dit ouderlijk conflict nefast is voor het welbevinden van kinderen (Van Peer et al., 2012). Ouders ontnemen het kind soms de mogelijkheid om contact met beide ouders te onderhouden en een band op te bouwen met beide ouders. Sommige ouders hebben daardoor geen contact meer met hun kinderen. Uit Vlaams belevingsonderzoek bij kinderen blijkt ook dat kinderen het belangrijk vinden dat ouders elkaar niet tegenwerken maar zich flexibel opstellen (Buysse & Ackaert, 2006). Zo geven kinderen aan dat ze het belangrijk vinden dat ouders niet te ver van elkaar gaan wonen, rekening houden met de praktische zaken rond de kinderen en flexibel omgaan met de verblijfsregeling (vb. niet boos worden als het kind een keer vroeger

naar de andere ouder wil vertrekken). Ze benadrukten echter ook dat contact onderhouden met beide ouders belangrijk is, al hoefde dit geen gelijk verdeeld contact te zijn (Buysse & Ackaert, 2006). Kinderen vinden het dus vooral van belang dat zij zich goed mogen voelen bij iedere ouder en dat de andere ouder hen daarin ondersteunt. Dit onderzoek sluit aan bij de visie van deze kinderen en toont aan dat het voor het welbevinden van kinderen van belang is om contact te houden en een band te mogen opbouwen met beide ouders, gegeven de bevinding dat de opvoeding door residentiële moeders en moeders in verblijfsco-ouderschap even belangrijk is als de opvoeding door niet-residentiële vaders of vaders in verblijfsco-ouderschap. In de wetgeving wordt nu voornamelijk de nadruk gelegd op een gedeeld gezag over en contact met het kind tussen beide ouders (Martens, 2007; Senaev, 1995; Vanbockrijck, 2009). Zoals echter uit dit onderzoek blijkt, is vooral de kwaliteit van de opvoeding door zowel de moeder als de vader van belang, onafhankelijk van de verblijfsregeling. Het beleid en het middenveld zouden als volgende stap naar gelijkwaardigheid “in the best interest of the child” kunnen werken aan de bewustwording van gescheiden ouders door hen erop te wijzen dat beide gescheiden ouders voor het kind belangrijk zijn en dat beide gescheiden ouders evenveel kunnen bijdragen aan het welbevinden van het kind. Ook professionelen die werken met gescheiden ouders kunnen hiervan bewust gemaakt worden. Ouders die gaan scheiden kunnen dat soms als gekwetste ex-partner moeilijk zelf inzien. Deze professione-

len kunnen in hun praktijk ouders die uit elkaar willen gaan, deze ouders (terug) bewust maken van het belang van beide ouders voor het kind na een echtscheiding. Ook is het van belang dat professionelen en andere actoren uit de ruimere context van ouders en kinderen (vb. directie, leerkrachten, bemiddelaar,...) beide ouders als volwaardige ouder erkennen en de communicatiekanalen naar beide ouders (pro)actief openhouden. Met dit onderzoek willen we alvast een empirische basis geven om deze bewustwording te ondersteunen. Indien gescheiden ouders zich hiervan al bewust zijn en hier ook naar handelen, dan is het van belang om deze ouders positief te stimuleren. Ook indien gescheiden ouders stappen zetten naar een kwalitatief ingevuld, gelijkwaardig ouderschap en de andere ouder ook erkennen in zijn ouderrol, kan positieve stimulatie ouders helpen om ook de volgende stappen te zetten naar kwalitatief, gelijkwaardig ouderschap.

Het verplichten van een ouderschapsplan naar Nederlands model vanuit het beleid kan ouders hierbij helpen. In een ouderschapsplan moeten ouders naast de verblijfsregeling en de kostenverdeling ook afspraken maken over de taakverdeling en de informatie-uitwisseling met betrekking tot de kinderen. Voorgaand SiV-onderzoek heeft immers uitgewezen dat ouders vaker problemen ervaren bij deze twee laatste domeinen (Bastaits et al., 2011). Indien ouders verplicht worden om naast de verblijfsregeling en de kostenverdeling ook afspraken te maken over de taakverdeling en de informatie-uitwisseling, geeft dit ouders de moge-

lijkheid om na te denken vanuit het ouderschap en los te komen van het gekwetste ex-partnerschap.

Om de resultaten van deze studie correct te interpreteren, is het van belang om de tekortkomingen van deze studie te vermelden. Ten eerste zijn deze analyses gebaseerd op cross-sectionele data. Bijgevolg kunnen er geen causale besluiten worden getrokken uit deze resultaten. Er kan namelijk een wederkerige relatie bestaan tussen opvoeding en welbevinden van het kind. Hoewel wij de invloed van opvoeding op de zelfwaardering en levenstevredenheid van het kind onderzochten, kan het ook zijn dat de zelfwaardering en levenstevredenheid van het kind de opvoeding door gescheiden ouders beïnvloeden. Een onderzoek van Hawkins e.a. (2007) toonde immers aan dat ouders meer betrokken zijn bij kinderen met een hoger welbevinden. Daarnaast zijn opvoeding en welbevinden ook veranderlijk doorheen de tijd. Longitudinale data kunnen meer duidelijkheid verschaffen over de effecten van opvoeding op tijdstip 1 op het welbevinden van kinderen op tijdstip 2. Ten tweede hebben we in deze studie de focus gelegd op het opvoedingsklimaat, namelijk de dimensies steun en controle van de opvoeding. Dit mag men niet verwarren met de opvoedingspraktijk, namelijk het dagelijks opvoedend handelen van de ouders. Hoewel de controle maar voornamelijk de steun van gescheiden vaders en moeders even belangrijk zijn voor het welbevinden van kinderen, is het mogelijk dat het opvoedend handelen (dit betreft de opvoedingstaken die ouders uitvoe-

ren vb. helpen bij het huiswerk, kinderen van en naar school brengen, uitstapjes maken met de kinderen) van gescheiden vaders en moeders niet even belangrijk is voor het welbevinden van kinderen. Tot slot kunnen we geen uitspraken doen over kinderen met een residentiële vader en een niet-residentiële moeder. Er waren te weinig residentiële vaders in onze subsample aanwezig om te kunnen bestuderen ($n = 38$). Residentiële vaders zijn echter een specifieke groep van vaders gegeven dat de omstandigheden en de context van deze gezinnen sterk verschilt van de andere, gescheiden gezinnen (verblijfsco-ouderschap en niet-residentiële vader – residentiële moeder) (Pryor, 2004). Verder onderzoek is nodig om de mechanismen die spelen tussen de opvoeding en het welbevinden van het kind in “residentiële vader”-gezinnen bloot te leggen.

Uit deze studie kunnen we besluiten dat het principe van gelijkwaardig ouderschap in “the best interest of the child” een waardevol principe is, gegeven dat onze resultaten uitwezen dat kinderen van gescheiden ouders in verschillende verblijfsregelingen evenveel baat hebben bij de opvoeding door de moeder als de opvoeding door de vader. Dat de wetgever dit stimuleert via de wet van gedeeld ouderlijk gezag en verblijfsco-ouderschap is verdienen. Maar er moet echter verder gekeken worden dan enkel gelijkwaardig contact tussen ouder en kind stimuleren na een ouderlijke scheiding. Onze resultaten wezen immers uit dat de opvoeding door niet-residentiële vaders even belangrijk is voor het welbevinden van het kind als de opvoeding door residenti-

ele moeders. Meer nadruk op de kwaliteit van het contact en de opvoeding van beide ouders na scheiding vanuit het beleid is dus aangewezen.

7 REFERENTIES

- Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie (ADSEI) (2011). Evolutie van het aantal echtscheidingen per gewest, 1990-2010. Brussel: FOD Economie (http://statbel.fgov.be/nl/statistieken/cijfers/bevolking/huwelijken_echtscheidingen_samenwoning/echtscheidingen/).
- Ainsworth, M.D.S & Bowlby, J. (1991). An ethological approach to personality development. *American Psychologist*, 46, 331-341.
- Amato, P.R (2000). The consequences of divorce for adults and children. *Journal of Marriage and Family*, 62, 1269-1287.
- Bastaits, K., Pasteels, I., Van Peer, C. & Mortelmans, D. (2011). Een verplicht ouderschapsplan na echtscheiding? Inzichten vanuit de SiV-studie. *Relaties en Nieuwe Gezinnen*, 1, 1-35.
- Bastaits, K., Ponnet, K. & Mortelmans, D. (2012). Parenting of divorced fathers and the association with children's self-esteem. *Journal of Youth and Adolescence*, 41, 1643–1656.
- Baumrind, D. (1991). The influence of parenting style on adolescent competence and substance use. *The Journal of Early Adolescence*, 11, 56-95.
- Ben-Arieh, A. (2000). Beyond welfare: Measuring and monitoring the state of children – new trends and domains. *Social Indicators Research*, 52, 235-257.
- Ben-Arieh, A. & Frønes, I. (2011). Taxonomy for child well-being indicators: A framework for the analysis of the well-being of children. *Childhood*, 18, 460-476.
- Benson, M.J., Buehler, C. & Gerard, J.M. (2008). Interparental hostility and early adolescent problems behavior: spillover via maternal acceptance, harshness, inconsistency and intrusiveness. *The Journal of Early Adolescence*, 28, 428-454.
- Brown, T.A. (2006). *Confirmatory factor analysis for applied research*. New York: The Guilford Press.
- Buysse, A. & Ackaert, L. (2006). Kinderen en scheiding: Een focusgroepen onderzoek. *Tijdschrift voor Welzijnswerk*, 30, 34-45.
- Campana, K.L., Henderson, S., Stolberg, A.L. & Schum, L. (2008). Paired maternal and paternal parenting styles, child custody and children's emotional adjustment to

- divorce. *Journal of Divorce and Remarriage*, 48, 1-20.
- Carlo G., Mc Ginley, M., Hayes, R., Batenhorst, C. & Wilkinson, J. (2007). Parenting styles or practices? Parenting, sympathy and prosocial behaviors among adolescents. *The Journal of Genetic Psychology*, 168, 147-176.
- Carlson, M.J. (2006). Family structure, father involvement and adolescent behavioural outcomes. *Journal of Marriage and Family*, 68, 137-154.
- Chambers, J., Power, K., Loucks, N. & Swanson, V. (2001). The interaction of perceived maternal and paternal parenting styles and their relations with the psychological distress and offending characteristics of incarcerated young offenders. *Journal of Adolescence*, 24, 209-227.
- Coleman, J.S. (1988). Social capital in the creation of human capital. *American Journal of Sociology*, 94(Suppl.), S95-S120.
- Corijn, M. (2006), Toenemend aantal echtscheidingen: Naar een veralgemening of eigen aan bepaalde groepen? www.cbgs.be, Uit het onderzoek, 16 februari 2006.
- Darling, N. & Toyokawa, T. (1997). Construction and Validation of the Parenting Style Inventory II (PSI-II). Pennsylvania: The Pennsylvania State University, department of human development and family studies.
- Diener, E. & Diener, M. (1995). Cross-cultural correlates of life satisfaction and self-esteem. *Journal of Personality and Social Psychology*, 68, 653-663.
- Fabricus, W.V., Braver, S.L., Diaz, P. & Velez, C.E. (2010). Custody and parenting time: Links to family relationships and well-being after divorce. In M.E. Lamb (Ed.) *The role of the father in child development fifth edition* (201-240). Hoboken, NJ: Wiley & Sons.
- Flouri, E. (2006). Non-resident fathers' relationships with their secondary school age children: determinants and children's mental health outcomes. *Journal of Adolescence*, 29, 525-538.
- Furstenberg, F.F. & Hughes, E. (1995). Social capital and successful development among at-risk youth. *Journal of Marriage and Family*, 57, 580-592.
- Hawkins, D.N., Amato, P.R. & King, V. (2007). Nonresident father involvement and

- adolescent well-being: father effects or child effects? *American Sociological Review*, 72, 990-1010.
- Hosely, C.A. & Montemayor, R. (1997). Fathers and adolescents. In M.E. Lamb (Ed.) *The role of the father in child development*. Third edition. (162-178). New York: John Wiley.
- Huebner, E.S., Gilman, R. & Laughlin, J.E. (1998), A multimethod investigation of the multidimensionality of children's well-being reports: discriminant validity of life satisfaction and self-esteem. *Social Indicators Research*, 46, 1-22.
- Kenny, D.A., Kashy, D.A., and Cook, W.L. (2006) *Dyadic Data Analysis*. New York, NY: The Guilford Press.
- King, V. & Sobolewski, J.M. (2006). Nonresident fathers' contributions to adolescent well-being. *Journal of Marriage and Family*, 68, 537-557.
- Lamb, M.E. (2000). The history of research on father involvement. *Marriage and Family Review*, 29, 23-42.
- Lansford, J.E. (2009). Parental divorce and children's adjustment. *Perspectives on Psychological Science*, 4, 140-152.
- Lemieux, M. (10 en 11 mei 2005). La survie du couple parental. Paper gepresenteerd op het Colloquium "Regards sur la diversité de la famille: mieux comprendre pour mieux soutenir" Québec Conseil de la Famille et de l'Enfance du Québec.
- Marquet, J. (2007). Contractualisering van de huwelijksbanden: van huwen uit liefde tot scheiden uit verloren liefde. In R. Bulckens, M.T. Casman, D. Mortelmans & C. Simaÿs (Reds), *Families in beweging: een gezinsbeleid op maat?* (40-45).
- Marsh, H.W. (1996). Positive and negative global self-esteem: A substantively meaningful distinction or artifactors? *Journal of Personality and Social Psychology*, 70, 810-819.
- Marsiglio, W., Amato, P., Day, R.D. & Lamb, M.E. (2000). Scholarship on fatherhood in the 1990s and beyond. *Journal of Marriage and Family*, 62, 1173-1191.
- Martens, I. (2007) Het verblijfsco-ouderschap als prioritair te onderzoeken verblijfsregeling. In P. Senaev, F. Swennen, & G. Verschelden (Reds.) *Verblijfsco-ouderschap. Uitvoering en sanctionering van verblijfs- en omgangsregelingen*.

- Adoptie door personen van hetzelfde geslacht (3-38). Antwerpen: Intersentia.
- Matthijs, K. (1990). Echtscheiding als sociaal proces: een onderzoek in Vlaanderen. Leuven: Departement Sociologie, Sociologisch Onderzoeksinstituut.
- McKinney, C. & Renk, K. (2008). Differential parenting between mothers and fathers: Implications for late adolescents. *Journal of Family Issues*, 29, 806-827.
- McKinney, C., Milone, M.C. & Renk, K. (2011). Parenting and late adolescent emotional adjustment: Mediating effects of discipline and gender. *Child Psychiatry and Human Development*, 42, 463-481.
- McLeod, B.D., Weisz, J.R. & Wood, J.J. (2007). Examining the association between parenting and childhood depression: a meta-analysis. *Clinical Psychology Review*, 27, 986-1003.
- Melli, M.S. (1999). Guideline review: child support and time sharing by parents. *Family Law Quarterly*, 33, 219-234.
- Milevsky, A., Schlechter, M., Nettr, S. & Keehn, D. (2007). Maternal and paternal parenting style in adloescents: associations with self-esteem, depression and life-satisfaction. *Journal of Child and Family Studies*, 16, 39-47.
- Mortelmans, D. (2008). New fatherhood and old habits. In P. Gaborit (Red.), *Genre, temps sociaux et parentés* (113-141). Paris: L'Harmattan.
- Muthén, L.K., & Muthén, B.O. (2005). Chi-square difference testing using the S-B scaled chi-square. Note on Mplus website, www.statmodel.com.
- Muthén, L.K. and Muthén, B.O. (2010). *Mplus User's Guide*. Sixth Edition. Los Angeles, CA: Muthén & Muthén
- Nijhof, K.S. & Engels, R.C.M.E. (2007). Parenting styles, coping strategies and the expression of homesickness. *Journal of Adolescence*, 30, 709-720.
- Pleck, E.H. & Pleck, J.H. (1997). Fatherhood ideals in the United States. *Historical Dimesniosn*. In M.E. Lamb (Ed.) *The role of the father in child development*. Third edition. (33-48). New York: John Wiley.
- Pleck, J.H. (2010). Paternal involvement: revised conceptualization and theoretical linkages with child outcomes. In M.E. Lamb (Ed.) *The role of the father in child*

- development fifth edition (58-93). Hoboken, NJ: Wiley & Sons.
- Poelman, M. & Kruythoof, M. (2010). Verblijfsco-ouderschap en de loopbaan van de ouders vanuit een genderperspectief. Antwerpen: Steunpunt gelijke kansen beleid.
- Pryor, J. (2004). Parenting in reconstructed and surrogate families. In M. Hoghugh & N. Long (Eds.), *Handbook of parenting: Theory and research for practice* (110–129). London: Sage.
- Rosenberg, M. (1965). *Society and the adolescent self-image*. Princeton, NJ: Princeton University Press.
- Senaeve, P. (1995). *Co-ouderschap en omgangsrecht*. Antwerpen: Maklu.
- Smyth, B. & Moloney, L. (2008). Changes in patterns of post-separation parenting over time: a brief review. *Journal of Family Studies*, 14, 7-22.
- Stewart, S.D. (2003). Nonresident parenting and adolescent adjustment. The quality of nonresident father-child interaction. *Journal of Family Issues*, 24, 217-244.
- Sodermans, A.K., Vanassche, S. & Matthijs, K. (2011) *Gedeelde kinderen en plusouders: de verblijfsregeling en de gezinssituatie na scheiding*. In D. Mortelmans, I. Pasteels, P. Bracke, K. Matthijs, J. Van Bavel & C. Van Peer (Reds), *Scheiding in Vlaanderen*. Antwerpen: Acco.
- Van Krieken, R. (2005). The 'best interest of the child' and parental separation: On the 'civilizing of parents'. *Modern Law Review*, 68, 25-48.
- Vanbockrijck, H. (2009) *Twee jaar toepassing van de wet van 18 juli 2006 inzake het verblijfsco-ouderschap en de uitvoering en sanctionering van verblijfs- en omgangsregelingen*. In P. Senaeve, F. Swennen, & G. Verschelden (Reds.) *Knelpunten echtscheiding, afstamming en verblijfsregelingen. Evaluatie van de wetten van 27 april, 1 juli en 27 december 2006 en 18 juli 2006* (189-240). Antwerpen: Intersentia.
- Van Peer, C. (2007). *De impact van (echt)scheiding op kinderen en ex-partners*. Brussel: Studiedienst Vlaamse Regering.
- Van Peer, C., Bastaits, K. & Mortelmans, D. (2012). De invloed van ouderlijk conflict op de levensvrede van kinderen. *SVR-webartikel*, 8, 1-18.

Videon, T.M. (2005). Parent-child relations and children's psychological well-being: Do dads matter? *Journal of Family Issues*, 26, 55-78.

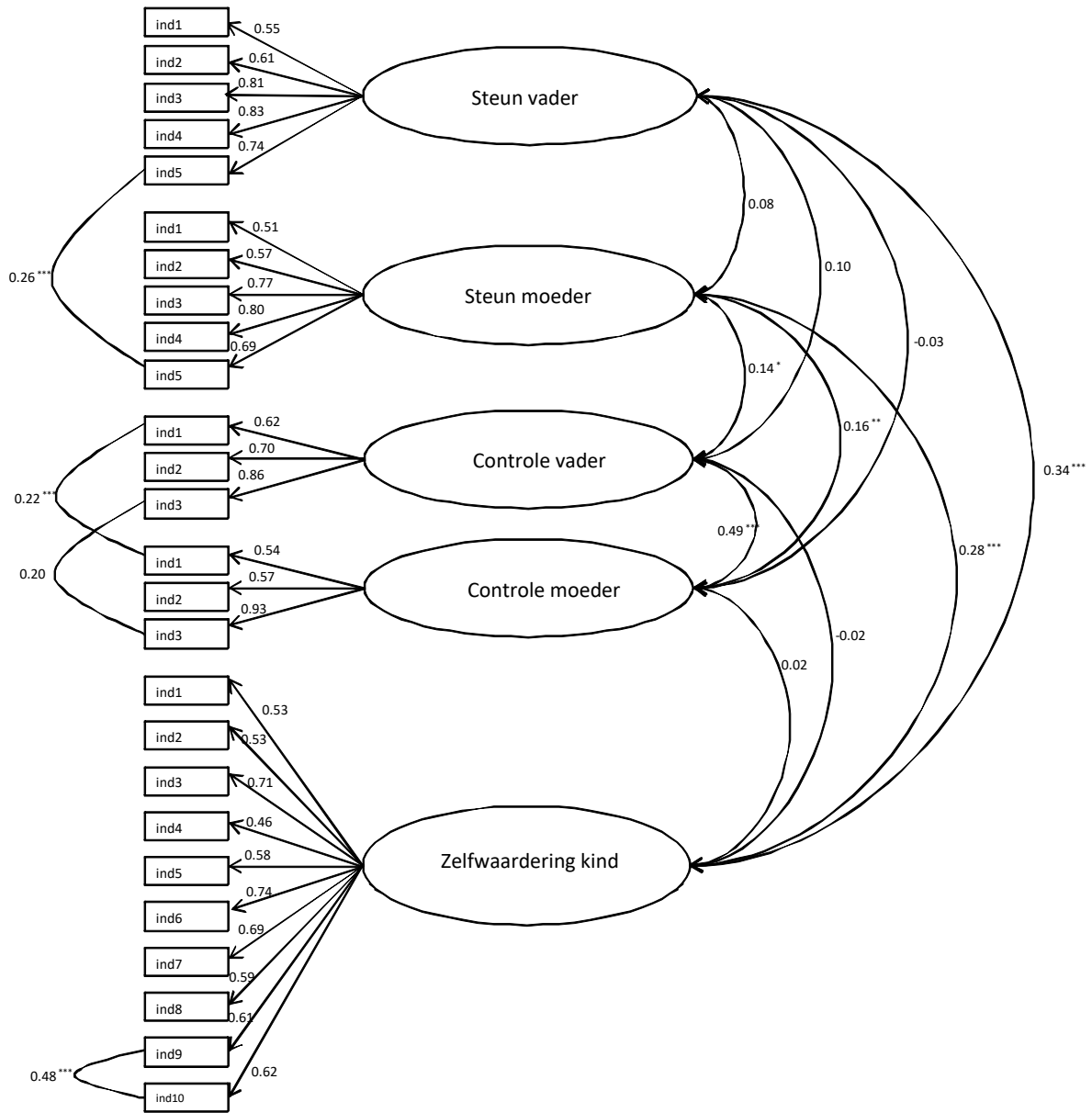
Winsler, A., Madigan, A.L. & Aquilino, S.A. (2005). Correspondence between maternal and paternal parenting styles in early childhood. *Early Childhood Research Quarterly*, 20, 1-12.

Zakeri, H. & Karimpour, M. (2011). Parenting styles and self-esteem. *Social and Behavioral Sciences*, 29, 758 – 76.

APPENDIX 1: MEETMODEL

Figuur 6 (volgende pagina) geeft het meetmodel voor alle latent constructen weer: steun en controle door vader en moeder en de zelfwaardering van het kind. Factorladingen zijn voldoende hoog voor alle latent variabelen en hun indicatoren (≥ 0.46). Dit meetmodel past goed bij de data (RMSEA < 0.06, CFI > 0.90 & SRMR < 0.08; Brown, 2006). Steun door vader en moeders zijn significant en positief gecorreleerd aan de zelfwaardering van het kind. Verder is controle door de vader ook significant en positief gecorreleerd aan controle door de moeder, net zoals steun door de moeder significant en positief gecorreleerd is aan controle door de moeder en controle door de vader..

Figuur 6: Meetmodel voor latent constructen



N = 363; $\chi^2 = 451.76$ (df = 285); RMSEA = 0.04; CFI = 0.94; SRMR = 0.05; *p<0.05 **p<0.01 ***p<0.001

APPENDIX 2: GEMODEREERDE STRUCTUREEL VERGELIJKINGSMODELLEN

Tabel 1: Gemodereerde structurele vergelijkmogelien voor de zelfwaardering van kinderen (n = 348)

Variabele	Volledig gerescticeerd model (basis model)				Niet-gerescticeerd model voor co-ouderschap (model 2)				Niet-gerescticeerd model voor niet-residentiële vaders (model 3)			
	Verblijfsco-ouderschap		Niet-residentiële vaders		Verblijfsco-ouderschap		Niet-residentiële vaders		Verblijfsco-ouderschap		Niet-residentiële vaders	
	B	SE	B	SE	B	SE	B	SE	B	SE	B	SE
Steun door vader	0.22	0.07 **	0.28	0.06 ***	0.24	0.13	0.28	0.06 ***	0.22	0.07 **	0.24	0.06 ***
Steun door moeder	0.22	0.07 **	0.28	0.06 ***	0.18	0.13	0.28	0.06 ***	0.22	0.07 **	0.37	0.10 **
Controle door vader	0.01	0.03	-0.04	0.03	-0.01	0.08	-0.04	0.03	0.01	0.03	-0.13	0.05 **
Controle door moeder	0.01	0.03	-0.04	0.03	0.04	0.10	-0.04	0.03	0.01	0.03	0.03	0.04
Geslacht kind (ref : jongen)	-0.13	0.06 *	-0.16	0.06 **	-0.13	0.06 *	-0.16	0.06 **	-0.13	0.06 *	-0.17	0.05 **
Opleidingsniveau vader (ref: hoger secundair of hoger)	0.11	0.06	0.11	0.05 *	0.11	0.06	0.11	0.05 *	0.11	0.06	0.11	0.05 *
Nieuwe partner in huishouden vader (ref: geen)	-0.01	0.06	0.02	0.05	-0.00	0.06	0.02	0.05	-0.01	0.06	0.02	0.05
Fit van het model	RMSEA = 0.05	CFI = 0.90	SRMR = 0.08	χ ² =1042.50 df=766	RMSEA = 0.05	CFI = 0.90	SRMR = 0.08	χ ² =1043.34 df=764	RMSEA = 0.04	CFI = 0.90	SRMR = 0.08	χ ² =1036.95 df=764

* p < .05. ** p < .01. *** p < .001

Tabel 2: Gemodereerde structurele vergelijkingsmodellen voor de levenstevredenheid van kinderen (n = 348)

Variabele	Volledig gerestricteerd model (basis model)				Niet-gerestricteerd model voor co-ouderschap (model 2)				Niet-gerestricteerd model voor niet-residentiële vaders (model 3)			
	Verblijfsco-ouderschap		Niet-residentiële vaders		Verblijfsco-ouderschap		Niet-residentiële vaders		Verblijfsco-ouderschap		Niet-residentiële vaders	
	B	SE	B	SE	B	SE	B	SE	B	SE	B	SE
Steun door vader	1.23	0.25 ***	0.90	0.25 ***	1.03	0.50 *	0.89	0.25 ***	1.22	0.25 ***	0.67	0.27 *
Steun door moeder	1.23	0.25 ***	0.90	0.25 ***	1.53	0.54 **	0.89	0.25 ***	1.22	0.25 ***	1.27	0.38 **
Controle door vader	-0.06	0.10	0.03	0.12	0.21	0.30	0.03	0.12	-0.06	0.10	0.04	0.18
Controle door moeder	-0.06	0.10	0.03	0.12	-0.51	0.45	0.03	0.12	-0.06	0.10	-0.05	0.22
Geslacht kind (ref : jongen)	-0.25	0.24	-0.57	0.19 **	-0.27	0.24	-0.57	0.19 **	-0.24	0.24	-0.60	0.19 **
Opleidingsniveau vader (ref: hoger secundair of hoger)	0.04	0.24	0.14	0.24	0.09	0.24	0.14	0.24	0.04	0.24	0.15	0.23
Nieuwe partner in huishouden vader (ref: geen)	-0.38	0.24	-0.28	0.19	-0.40	0.25	-0.28	0.19	-0.38	0.24	-0.33	0.20
Fit van het model	RMSEA = 0.04	CFI = 0.94	SRMR = 0.08	$\chi^2=440.17$ df=338	RMSEA = 0.04	CFI = 0.94	SRMR = 0.08	$\chi^2=439.714$ df=336	RMSEA = 0.04	CFI = 0.94	SRMR = 0.08	$\chi^2=437.66$ df=336

* $p < .05$. ** $p < .01$. *** $p < .001$

ENGLISH ABSTRACT

From previous research, it has become clear that effective parenting has a positive impact on children's well-being, even after a parental divorce. In this study, we first investigate whether this association can also be found for children of divorced parents in Flanders. Secondly, we examine whether gender of the divorced parent and custodial arrangements could result in some heterogeneity regarding this association. Therefore, we analyze a subsample of the "Divorce in Flanders – DiF" dataset, which provides information on 363 children and their divorced parents. Results reveal that parental support has a positive impact on children's self-esteem and satisfaction with life. Furthermore, the parenting of the father appears to be as important for children's self-esteem and satisfaction with life as the parenting of the mother. This holds for children in joint custody as well as for children with a residential mother and a non-residential father.

Keywords: children's well-being, maternal & paternal parenting, divorce, custodial arrangement